

Š i f r a k a n d i d a t a :

--

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

==== Izpitna pola 1 ====

Strukturirane naloge

Četrtek, 27. avgust 2020 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite in rešite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 3 prazne.

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

Prazna stran

OBRNITE LIST.

1. Družbene različnosti in neenakosti

1.1. Opredelite družbeni status in navedite njegove določnice.

Opredelitev: _____

(1)

Določnice:

Prva določnica: _____
(1)

Druga določnica: _____
(1)

Tretja določnica: _____
(1)
(4 točke)

1.2. Pojasnite eno izmed določnic družbenega statusa, ki ste jo navedli v odgovoru na vprašanje 1.1.

Izbrana določnica: _____
Pojasnitev: _____

(2 točki)

1.3. Kaj je statusno neskladje? Navedite primer.

Opredelitev: _____

(1)

Primer: _____

(1)
(2 točki)

1.4. Opredelite družbeno slojevitost.

(2 točki)

Vir 1

»Vodil jo je vladar kot najvišji iz plemstva, katerega vloga je braniti ureditev, kot naj bi jo zapovedoval bog.«

(Mlacović, D., Urankar, N. (2010): Zgodovina 2. DZS, Ljubljana, str. 38)

1.5. Katera oblika slojevitosti je razvidna iz vira 1? Pojasnite dve njeni značilnosti.

Oblika slojevitosti: _____ (1)

Značilnosti:

Prva značilnost: _____ (1)

Druga značilnost: _____ (1)
(3 točke)

1.6. Navedite sociologa, ki izhaja iz prepričanja, da se razredi oblikujejo na osnovi tako ekonomskega kot kulturnega kapitala.

_____ (1 točka)

Vir 2

Mirku Tušu, nekoč najbogatejšemu Slovencu in lastniku imperija Tuš, je tožilstvo začasno zamrznilo njegovo premoženje in z njim do nadaljnjega ne more upravljati.

(<https://www.celje.info/gospodarstvo/mirko-tus-ne-razpolaga-vec-s-svojim-premozenjem>. Pridobljeno: 3. 12. 2018.)

1.7. Katera vrsta družbene gibljivosti je razvidna iz vira 2? Kaj je zanjo značilno?

Vrsta družbene gibljivosti: _____ (1)

Značilnosti: _____ (1)

_____ (2 točki)

1.8. Kako Talcott Parsons poimenuje žensko vlogo pri delitvi dela v družini? Pojasnite jo.

Poimenovanje: _____ (1)

Pojasnitev: _____

_____ (2)
(3 točke)

1.9. Kaj je etnična segregacija?

_____ (1 točka)

2. Izzivi sodobnega sveta

2.1. Navedite tri značilnosti procesov modernizacije, v katerih so se oblikovale sodobne družbe.

Prva značilnost: _____ (1)

Druga značilnost: _____ (1)

Tretja značilnost: _____ (1)
(3 točke)

2.2. V povezavi s procesi globalizacije govorimo tudi o kulturni globalizaciji. Navedite najpomembnejše vidike kulturne globalizacije.

_____ (3 točke)

2.3. Kateri od naštetih sociologov je utemeljitelj pojma »družba tveganja«? Obkrožite pravilno rešitev.

A Max Weber.

B Anthony Giddens.

C Ulrich Beck.

D Pierre Bourdieu.

(1 točka)

2.4. Kaj je »družba tveganja«?

_____ (3 točke)

2.5. Kakšne posledice ima nastanek novo industrializiranih družb v drugi polovici 20. stoletja na položaj nižjih in srednjih slojev v »prvem svetu«? Obkrožite pravilno rešitev.

A Položaj nižjih in srednjih slojev se poslabšuje.

B Položaj nižjih in srednjih slojev ostaja enak.

C Položaj nižjih in srednjih slojev se izboljšuje.

(1 točka)

2.6. Kateri demografski dejavniki vplivajo na rast prebivalstva (globalno in v posamezni državi ali delu sveta)?

(2 točki)

2.7. Predstavite značilnosti obnavljanja prebivalstva v predmodernih in modernih družbah.

V predmodernih družbah: _____

(2)

V modernih družbah: _____

(2)
(4 točke)

2.8. Kaj je demografski prehod?

(1 točka)

2.9. Pojasnite doktrino odgovornega starševstva.

(2 točki)

3. Družina

Vir 1

Od človeka se pričakuje, da se poroči z nekom »od svojih«, vendar ne z nekom, ki ga klasificirajo kot bližnjega sorodnika. Kdo to je in kdo ni, je seveda odvisno od vsake posamezne kulture, res pa je, da imajo ljudi, ki jih v Evropi klasificirajo kot starše, otroke in sorojence, skoraj povsod za bližnje sorodnike.

(Eriksen, T. H. (2009): Majhni kraji, velike teme. Aristej, Maribor, str. 119)

3.1. Navedite in pojasnite načeli pri sklepanju zakonske zveze, na kateri nakazuje vir 1.

Prvo načelo:

Navedba: _____

Razlaga: _____

(2)

Drugo načelo:

Navedba: _____

Razlaga: _____

(2)
(4 točke)

3.2. Kaj je poliandrija?

(1 točka)

3.3. Navedite dva pojavi, iz katerih je mogoče sklepati o manjšem družbenem pomenu zakonske zveze kot institucije v (post)modernih družbah v primerjavi s preteklostjo.

Prvi pojav: _____

(1)

Drugi pojav: _____

(1)
(2 točki)

Vir 2

Vezi, ki povezujejo starše z otroki in sorojence med sabo, povezujejo moške in ženske v različnih gospodinjstvih, četudi ti ne živijo pod isto streho in morda niti ne v soseščini. [...]Tudi dandanes so sorodstvene vezi, ki presegajo gospodinjstvo, nedvomno pomembne v življenju večine ljudi.

(Goody, J. (2013): Vzhod na Zahodu. Studia humanitatis, Ljubljana, str. 260–261)

3.4. Kaj je jedrna družina? Pomagajte si z virom 2.

(1 točka)

3.5. Pojasnite, kaj je gospodinjstvo in kakšna je njegova povezanost z družino.

(2 točki)

3.6. Kaj je družina za otroka in kaj za starša?

Za otroka je družina: _____

(1)

Za starša je družina: _____

(1)
(2 točki)

3.7. Navedite in na kratko pojasnite, o kateri obliki družine/družinskega življenja govori vir 2.

(2 točki)

M 2 0 2 5 2 1 1 1 1 1

Vir 3

Večinoma je veljalo nenapisano pravilo, da so koroške kmečke ženske s pomočjo otrok opravile večji delež dela v družinskih prostorih, njihova opravila so težila k središču – hiši, moški pa so več del opravili na javnih, bolj očem skupnosti izpostavljenih prostorih, ki so se oddaljevali stran od hiše. Moški so največkrat opravljali dela, ki so bila povezana z večjim tveganjem in večjo telesno močjo. Ženske so v aktivni sezoni bolj delale doma ali bliže doma kot moški, ki so imeli obveznosti zunaj doma, in zato so bile tudi bolj omejene v svoji mobilnosti.

(Ramšak, M.: Zgodbe z obrobja: Vloge koroških podeželskih žensk v prvi polovici 20. stoletja. https://www.etnomuzej.si/files/etnolog/pdf/0354-0316_11_ramsak_zgodbe.pdf. Pridobljeno: 7. 11. 2018.)

3.8. Poimenujte in pojasnite funkcijo družine, na katero nakazuje vir 3.

Poimenovanje: _____ (1)

Pojasnitev: _____

_____ (2)
(3 točke)

3.9. Navedite in predstavite delitev družinskega dela in vlog, opisano v viru 3. V predstavitev vključite tri značilnosti.

Navedba: _____ (1)

Predstavitev: _____

_____ (2)
(3 točke)

4. Družba – zdravje, telo, bolezen

4.1. Pojasnite pojem družbene konstrukcije telesa.

(3 točke)

4.2. Navedite dva primera posegov v človeško telo in za en navedeni primer pojasnite, kako lahko pozitivno ali negativno vpliva na posameznikovo življenje.

Navedba prvega primera: _____

Navedba drugega primera: _____

(1)

Pojasnitev: _____

(2)
(3 točke)

4.3. Opredelite biološki in družbeni spol.

Biološki spol: _____

(2)

Družbeni spol: _____

(2)
(4 točke)

4.8. Katera od navedenih avtorjev sta opozarjala na represivno disciplinatorno vlogo medicine? Obkrožite dve pravilni rešitvi.

- A Talcott Parsons.
- B Bryan S. Turner.
- C Karl Marx.
- D Michel Foucault.
- E Max Weber.

(1 točka)

4.9. Katera je bila načrtovana prednost javnega zdravstvenega sistema v primerjavi z zasebnim? Navedite in razložite jo.

Navedba: _____

(1)

Razlaga: _____

(1)
(2 točki)

Prazna stran